The Greek Review of Social Research

Vol 39 (1980)

39-40

Μ.Ραφαήλ, Κοινωνιολογική θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές

Λίτσα Νικολάου-Σμοκοβίτη

doi: [10.12681/grsr.565](https://doi.org/10.12681/grsr.565)

Copyright © 1980, Λίτσα Νικολάου-Σμοκοβίτη

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Νικολάου-Σμοκοβίτη Λ. (1980). Μ.Ραφαήλ, Κοινωνιολογική θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές. *The Greek Review of Social Research*, 39, 464–465. <https://doi.org/10.12681/grsr.565>

βιβλιοκρισία

Μ.ΡΑΦΑΗΛ, *Κοινωνιολογική Θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές* (Αθήνα, 1979, 'Εκδ. Καραμπερόπουλος, β' έκδοση).

Κοινωνιολογία και Κοινωνική Διοίκηση (Αθήνα, 1978, 'Εκδ. Καραμπερόπουλος).

Στόχος της πρώτης εργασίας (*Κοινωνιολογική Θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές*) είναι η γενική έποπτη της πορείας της Κοινωνιολογίας ως επιστήμης στη δυναμική της μορφή και η γενική έποπτη του πεδίου, δηλαδή η στατική θεώρηση των διαφόρων θεωριών σε σχέση με αυτούς που τις ανέπτυξαν.

Τό έργο αναφέρεται στην εξέλιξη της κοινωνιολογικής θεωρίας και στους προβληματισμούς της. Ειδικότερα, με κριτική ανάλυση, σχολιασμό και παρουσίαση συμπερασμάτων:

—Παρακολουθεί και έντοπίζει τα στοιχεία εκείνα συγγενών επιστημών, τα οποία συνετέλεσαν σταδιακά και με συγκλίνοντα τρόπο στο να διαμορφωθεί στις αρχές του 19ου αιώνα η Κοινωνιολογία σαν αυτόνομος επιστημονικός κλάδος.

—Επισημαίνει ότι από τους αρχαίους κλασικούς χρόνους διατυπώθηκαν απόψεις κοινωνιολογικού περιεχομένου, μελετήθηκαν συστηματικά κοινωνικά φαινόμενα και πραγματοποιήθηκε κοινωνιολογική μεθοδολογική προσέγγισή τους.

—Παρουσιάζει τα βασικά στοιχεία της κοινωνιολογικής θεωρίας, όπως αναπτύχθηκε από τους θεμελιωτές της και όπως στη συνέχεια εξελίχθηκε με αποκλίνοντα τρόπο από τις διάφορες σχολές και τάσεις.

—Διευκρινίζει και αναλύει την παρούσα θέση της κοινωνιολογικής θεωρίας, το χώρο μέσα στον οποίο κινείται, τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει και τις κατευθύνσεις οι οποίες διαμορφώνονται.

Τέλος, διατυπώνονται συλλογισμοί για το μέλλον της Κοινωνιολογίας, τη χρησιμότητά και τη συμβολή της τόσο στο πεδίο της μελέτης, ανάλυσης και έρμηνείας της κοινωνικής ζωής, όσο και για την ύποδειξη εναλλακτικών επεμβάσεων για την πραγματοποίηση κοινωνικών μεταβολών και μετασχηματισμών, βάσει επιστημονικών διαπιστώσεων. 'Ο συγγραφέας υπεισέρχεται ακόμα σε θέματα προβληματικής του προορισμού της Κοινωνιολογίας κάτω από το φως των εξελίξεων της ειδικεύσεως και της εξωτερικής πίεσεως, για την αξιοποίηση της επιστήμης, σαν εργαλείου όχι μόνο μελέτης αλλά και χρήσιμης εφαρμογής.

Βασική θέση του συγγραφέα είναι ότι η Κοινωνιολογία δεν αποτελεί μόνον όντολογική επιστήμη, αλλά έχει και τελεολογικά και κανονιστικά στοιχεία. Δηλαδή, πέρα από επιστήμη του «κοινωνικού είναι», η Κοινωνιολογία μπορεί με τη σταθερή εφαρμογή ορισμένων αρχών και κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να γίνει και σκόπιμη και χρήσιμη, βρίσκοντας τον προορισμό της και το λόγο υπάρξεώς της στη μελέτη του «δόνοντος γενέσθαι» που τελικά θα την καταρτίσει.

Παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει σε ανάλυση περιπτώσεις η διάβρωση της βλγης, ο συγγραφέας κατόρθωσε να παρουσιάσει τις απόψεις του και το αντικείμενό του με σαφήνεια και λογικό ελκυσμό. Στο πρώτο κεφάλαιο —Οι συγκλίνουσες πορείες της επιστημονικής σκέψεως προς την Κοινωνιολογία—αναφέρονται οι συγκλίνουσες πορείες της επιστημονικής σκέψεως από διαφόρους κλάδους προς τη θεμελίωση της Κοινωνιολογίας με τον Comte. Στο δεύτερο κεφάλαιο —Οι θεμελιωτές της Κοινωνιολογίας στο δέκατο ένατο αιώνα—παρουσιάζονται οι τάσεις, οι ομάδες και οι σχολές που διαμορφώθηκαν κατά τον 20ό αιώνα, πάνω στις βάσεις που έθεσαν οι θεμελιωτές, και στις όποιες εντάσσονται οι σύγχρονοι κοινωνιολόγοι σύμφωνα με τα έργα τους και τα χαρακτηριστικά στοιχεία της θεωρίας τους. Στο τέταρτο κεφάλαιο —Θεματικές κοινωνιολογίες—παρουσιάζονται οι ειδικευμένες κατά θέμα κοινωνιολογίες. Οι κυριότερες θεματικές κοινωνιολογίες είναι ειδικεύσεις μέσα στον κλάδο, ανάλογα με τη μελέτη ορισμένων αντικειμένων και αντανακλούν τις σύγχρονες τάσεις της επιστήμης. Στο πέμπτο κεφάλαιο —Επιβεβαιώσεις, προβληματισμοί και προοπτικές—αναφέρονται τα κύρια χαρακτηριστικά της σύγχρονης Κοινωνιολογίας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κοινωνιολογία, οι ανα-

ζητήσεις της, η μελλοντική της πορεία, και οι προσωπικές απόψεις του συγγραφέα σχετικά με την εξέλιξη της και τις προοπτικές της. Το κεφάλαιο αυτό απασχολείται με την προβληματική του προορισμού της Κοινωνιολογίας κάτω από το φως των σύγχρονων εξελίξεων.

Η εργασία αυτή αποτελεί αξιόλογη προσπάθεια να δοθεί μία σύντομη, περιεκτική και άπληρ σκιαγράφηση της Κοινωνιολογίας ως επιστήμης. 'Από τον εκτεταμένο σχολιασμό και έλεγχο βασικών υποθέσεων προκύπτουν οι θέσεις του συγγραφέα στον αφορά την Κοινωνιολογία, οι οποίες είναι: (α) «οτι στη σύγχρονη επιστήμη της Κοινωνιολογίας πολύ λίγα προστίθενται σήμερα που να μην έχουν διατυπωθεί στο παρελθόν, είτε σε πρώτη μορφή, είτε κατά παραλήρηο τρόπο», και (β) «οτι η Κοινωνιολογία δεν είναι μόνον όντολογική επιστήμη αλλά έχει και τα τελεολογικά και κανονιστικά της στοιχεία». Η σαφήνεια του συλλογισμού, το καθαρό και ζωντανό ύφος επιτρέπουν την προσέγγιση του έργου από το ευρύτερο κοινό. 'Ο συγγραφέας μεταδίδει τα μηνύματά του σωστά, με σύστημα και μεθοδία, δίνοντας την ουσία απαλλαγμένη από περιττολογίες και πλατυσμούς, με έρεθισματα για περαιτέρω μελέτη και έμβλυσήν στα επί μέρους θέματα και τις έννοιες. Η θέση του βιβλίου είναι σύγχρονη, πραγματιστική και συνδυασμένη με τα ελληνικά δεδομένα.

Η Κοινωνιολογία και Κοινωνική Διοίκηση έρχεται σαν συμπλήρωμα στο προηγούμενο έργο. 'Από την αναδρομή που επιχειρήσει ο κ. Ραφαήλ στην προηγούμενη εργασία του, προέκυψε η ύπαρξη ενός εκτεταμένου πεδίου που ξεπερνάει την κοινωνιολογική θεωρία και που αποκαλείται 'Εφαρμοσμένη Κοινωνιολογία. Μέσα σ' αυτό το πεδίο 'αναπτύσσεται η Κοινωνική Διοίκηση σαν ιδιαίτερος κλάδος.

Τό έργο αυτό είναι αφιερωμένο στη θεμελίωση της Κοινωνικής Διοικήσεως καθώς και στη μελέτη των σχέσεων Κοινωνικής Διοικήσεως και Κοινωνιολογίας στη χώρα μας. 'Ετσι εξηγείται άλλωστε και το σχέδιο έπεξεργασίας της βλγης, που έχει σαν σκοπό να δώσει τα βασικά στοιχεία για τον κλάδο της Κοινωνικής Διοικήσεως και την οριοθέτησή του μέσα στο χώρο της 'Εφαρμοσμένης Κοινωνιολογίας. Στο πρώτο κεφάλαιο —Τά γνωστικά πλαίσια—διαγράφονται με συντομία μερικές από τις γενικές επιστημολογικές διακρίσεις και προϋποθέσεις. 'Αν και τα θέματα αυτά συνδέονται έμμεσα με τό κύριο θέμα του βιβλίου, αποτελούν αναγκαία υπενθύμιση ορισμένων μεθοδολογικών προτάσεων, απαραίτητων σε κάθε κοινωνιολογική έρευνα. Στο δεύτερο κεφάλαιο —'Από την 'Εφαρμοσμένη Κοινωνιο-

λογία στην Κοινωνική Διοίκηση—ανάλυται το πέρασμα, με προοδευτικό τρόπο, από τη θεωρητική στην Έφαρμοσμένη Κοινωνιολογία και από την τελευταία αυτή στην Κοινωνική Διοίκηση, χωρίς αυτό να σημαίνει διαφοροποίηση, γιατί η Κοινωνική Διοίκηση παράμενει συστηματικός κλάδος της Έφαρμοσμένης Κοινωνιολογίας. Στο τρίτο κεφάλαιο—Κοινωνική Διοίκηση και Κοινωνική Πολιτική—εξετάζεται το πλαίσιο και το περιεχόμενο της Κοινωνικής Διοικήσεως και συμπληρώνεται με σχολιασμό πάνω στη έννοια Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Στο τέταρτο κεφάλαιο—Έρευνα, σχεδιασμός και προβλήματα στην Κοινωνική Διοίκηση—διατυπώνονται όριμένες σκέψεις για την κοινωνική έρευνα και τον κοινωνικό σχεδιασμό και ιδιαίτερα για τα κρίσιμα προβλήματα που υπάρχουν σε όλο το χώρο της Κοινωνικής Διοικήσεως. Τα Έπιλεγμένα αποτελούν τελικές εποπτικές σκέψεις που επανασυνθέτουν Κοινωνιολογία και Κοινωνική Διοίκηση και τονίζουν τις μεταξύ τους διαλεκτικές αλληλεπιδράσεις.

Τό Έργο αυτό αποτελεί συνεισφορά στην ελληνική βιβλιογραφία των Κοινωνικών Έπιστημών, δεδομένου ότι επανέλαβε τις γνώσεις μας για ένα σύγχρονο τομέα εφαρμοσμένης επιστήμης. Οι πληροφορίες που μάς δίνει και οι γενικές παρατηρήσεις γύρω από τη σχέση θεωρητικής και εφαρμοσμένης κοινωνικής επιστήμης, καθώς και γύρω από τη σχέση Κοινωνικής Διοικήσεως, Έφαρμοσμένης Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής—ιδίαιτερα το κεφάλαιο για την Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα—μπορούν να αποτελέσουν βασικές πηγές για τον μελετητή των συναφών θεμάτων αλλά και τό σπουδαστή που εισάγεται στις σχετικές έννοιες. Τό Έργο άπτεται πολλών επί μέρους θεμάτων που ποικίλλουν από τη λογική και τη σκοπιμότητα του νέου επιστημονικού κλάδου στον ελληνικό χώρο μέχρι τις σχέσεις και την αλληλεπίδραση διαφόρων Κοινωνικών Έπιστημών με τον έφαρ-

μοσμένο κλάδο της Κοινωνικής Διοικήσεως.

Τό Έργο αυτό είναι μία χρήσιμη εισαγωγή στον κλάδο και ενημερώνει τον αναγνώστη στα σύγχρονα πρότυπα της διεπιστημονικής θεωρήσεως των κοινωνικών προβλημάτων. Άλλωστε, ό κ. Ραφαήλ είναι ό πρώτος που δίδαξε Κοινωνική Διοίκηση στη χώρα μας, συγκεκριμενοποίησε τη δομή της νέας σχετικής έδρας στην Άνωτάτη Βιομηχανική Σχολή Παιραιώς και μορφοποίησε την όλη διδασκαλία.

Γενικά, τά πού πάνω έργα, σαφή και καλά όργανωμένα, αποτελούν αξιόλογο συμπλήρωμα στην επιστημονική βιβλιογραφία των Κοινωνικών Έπιστημών στη χώρα μας και, συγχρόνως, παιδαγωγικά έγχειριδια. Χαρακτηρίζονται από καθαρή έννοιολόγηση, θετική μέθοδο, καλή δομή και γλαφυρό ύφος. Πιστεύεται ότι τά βιβλία αυτά θά ήσαν χρήσιμα για την εκπαίδευση σε θέματα Κοινωνικών Έπιστημών και κυρίως στην Κοινωνική Πρόνοια και την Κοινωνική Πολιτική.

Η αξιολόγηση των κλάδων των Κοινωνικών Έπιστημών που επιχαρεί ό κ. Ραφαήλ στα δύο έργα του είναι ενδιαφέρουσα και φιλόδοξη. Τά έργα προάγουν τις Κοινωνικές Έπιστήμες στη χώρα μας και ενημερώνουν για τις τελευταίες εξελίξεις, τις προσπάθειες κοινωνικών επιστημόνων για στενότερη διεπιστημονική συνεργασία, τις γενικές θεωρητικές τάσεις και μεθόδους και, τέλος, επισημαίνουν την ανάγκη προώθησης της Κοινωνιοτεχνικής για την αντιμετώπιση ζωτικών κοινωνικών προβλημάτων. Η βιβλιογραφία είναι πλούσια, έμπεριστατωμένη και ενδιαφέρουσα, και αποδεικνύει την άνεση που έχει ό συγγραφέας με τις ελληνικές και ξενόλογσσες πηγές στα θέματά του. Έπιτυγχάνει να συνθέσει απόψεις άλλων μελετητών με τη δική του ανάλυση, έλευθερος από προκαταλήψεις ή ιδεολογικές τοποθετήσεις. Πρόκειται για δύο αξιόλογα έργα με πολλά θετικά στοιχεία. Και τά δύο αυτά έργα αποτελούν συμβολή τόσο

από πλευράς προώθησεως στον ελληνικό χώρο των Κοινωνικών Έπιστημών όσο και από πλευράς ενημερώσεως και εύαισθητοποίησεως του αναγνώστη στους τομείς που αναφέρονται.

A. ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΣΜΟΚΟΒΙΤΗ
Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

The Greek Review of Social
Research

Έκδοτης: Έθνικό Κέντρο
Κοινωνικών Έρευνών (ΝΠΔΔ)
Σοφοκλέους 1, Αθήνα 122

Έτος 11ο, Τεύχος 39-40
Β' και Γ' τετράμηνο 1980

Φωτοστοιχειοθεσία:

Έπιτάλοφος
Άρδητου 12-16

έπιμέλεια εκδόσεως
Τμήμα Δημοσιεύσεων
Διευθύνσεως Ένημερώσεως του
Έθνικού Κέντρου
Κοινωνικών Έρευνών

ΤΙΜΗ: Δρχ. 300 \$ 18

συνδρομητές έσωτερικού (3 τεύχη)
για ιδιώτες Δρχ. 500.
για σπουδαστές Δρχ. 400,
για νομικά πρόσωπα, τράπεζες,
οργανισμούς Δρχ. 600

ή άναδημοσίευση της όλης του
περιοδικού έπιτρέπεται μόνο με
άδεια του διευθυντού συντάξεως

Τά ένυπόγραφα άρθρα εκφράζουν άπόψεις των συγγραφέων